

Област Смолян

▶ Население (2015)	112 793
▶ Територия (кв.км)	3192,8
▶ Брой на населените места	242
▶ Дял на населението в градовете (%)	55,5

Общ преглед

Равнището на доходите в област Смолян е сравнително високо, като основна причина за това е високата заетост на населението. През 2015 г. безработицата спада за втора поредна година, но заради високата икономическа активност на населението остава по-висока от средната за страната. Инвестиционната активност продължава да бъде далеч от нивата преди кризата, а усвояването на европейски средства изостава от това в повечето области. В областта няма първокласни и магистрални пътища, но качеството на пътната настилка е добро. Местните данъци и такси са сравнително ниски, а развитието на административните услуги е в унисон с това в по-голямата част от страната.

Смолян е областта с най-неблагоприятен механичен прираст на населението през последните четири години. Училищното образование постига добър обхват, а резултатите на местните зрелостници на матурите по БЕЛ са сред най-добрите в страната. Въпреки че е налице известен недостиг на лекари, здравеопазването е на сравнително добро ниво. Областта се характеризира с ниска престъпност, висока разкриваемост на регистрираните престъпления и сравнително бързо правораздаване. Околната среда е добре запазена, като замърсяването на атмосферния въздух с въглероден диоксид е най-ниското в страната. Културното развитие изостава значително, но последните години са налице някои благоприятни тенденции.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Доходи и условия на живот

Пазар на труда

Инвестиции

Инфраструктура

Данъци и такси

Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Демография

Образование

Здравеопазване

Сигурност и правосъдие

Околна среда

Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ●●

Доходи и условия на живот ●●●●

През 2014 г. БВП на човек от населението в област Смолян достига 7554 лв. при средно ниво за страната от 11 574 лв. Въпреки че средната годишна брутна заплата е по-ниска от средната за страната, доходът на лице от домакинството достига 5419 лв. през 2015 г. (спрямо 4953 лв. за страната), като основната причина за това е сравнително високата заетост в областта. Въпреки че относителният дял на лицата, живеещи под националната линия на бедност, е по-висок от средните за страната 21,8%, делът на лицата, живеещи с материални лишения, е сравнително нисък – 20,6% за областта при 33,1% на национално ниво.

Пазар на труда ●●●

Смолян е областта, в която е отчетена най-високата икономическа активност на населението през 2015 г. – 77,2%. На фона на продължаващия ръст на заетостта, която вече надхвърля средните за страната 62,9%, именно високата активност е причината за големия относителен дял на безработните лица. Благодарение на разкриването на нови работни места през 2015 г. коефициентът на безработица се понижава за втора поредна година. Въпреки това остава относително висок – 17,2%, което е петата най-висока стойност в страната. Негативното демографско развитие оказва влияние върху коефициента на демографско заместване, който е най-ниският в страната – 46,8% за 2015 г. при 63,5% на национално ниво. Това означава, че на всеки 100 лица на възраст между 60 и 64 години, които напускат работната сила, се падат близо 47 лица на възраст 15–19 години, на които предстои да влязат в нея. Образователният профил на работната сила също е неблагоприятен. През 2015 г. с висше образование са 21,7% от лицата на възраст 25–64 години (при 27,5% на национално ниво), а с основно или по-ниско – 21,8% (при 18,1% за страната).

Инвестиции ●

Смолян е една от областите, в които инвестиционната активност е традиционно ниска. Между края на 2009 и края на 2010 г. ЧПИ с натрупване в областта намаляват от 113,6 на 70,4 млн. евро. Четири години по-късно увеличението е с 5 млн. евро, като в съотношение с броя на населението ЧПИ възлизат на 666,5 евро/човек към края на 2014 г. Това е 4,5 пъти под средните за страната нива. Макар също да остават далеч от нивата преди кризата, по-ясна положителна тенденция се вижда при разходите за придобиване на ДМА. През 2014 г. те достигат 1775 лв./човек в съотношение с населението при 2786 лв./човек за страната.

Усвояването на средства от общините като бенефициенти по оперативните програми също изостава спрямо темповете за страната, като общо изплатените средства достигат 54 млн. лв. към 31 май 2016 г. В съотношение с броя на населението това прави по 481 лв./човек при средно 689 лв./човек

за страната. Единствената община, която постига по-висок от средния темп на усвояване, е Смолян (773 лв./човек), а най-слаби резултати регистрира община Девин (195 лв./човек).

Инфраструктура ●●

Инфраструктурното развитие на област Смолян е силно зависимо от преобладаващо планинския релеф на територията ѝ. Гъстотата на пътната мрежа е близка до средната за страната, но в областта няма нито първокласни пътища и магистрали, нито железопътен транспорт. През 2015 г. качеството на пътната настилка се подобрява за трета поредна година, като делът на пътищата в добро състояние вече достига 54,5% и е значително по-висок от средния за страната (40,7%).

Известно изоставане се наблюдава в сферата на информационните технологии. Относителният дял на лицата на възраст 16–74 години, които са използвали интернет през последните 12 месеца, се повишава до 55,8%, но остава по-нисък от средните за страната 60,3%. Достъп до интернет имат 52,3% от домакинствата при 59,1% на национално ниво през 2015 г.

Данъци и такси ●●●●

Местните данъци и такси в област Смолян се запазват относително ниски спрямо средните за страната нива, а промените в размера на ставките са редки. По-високо от средното за страната е единствено нивото на таксата за битови отпадъци за нежилищни имоти на юридически лица, като през 2016 г. тя допълнително нараства в общините Рудозем и Смолян. Близки, но по-ниски от средните, остават годишният данък за недвижими имоти на юридически лица и данъкът при възмездно придобиване на собственост. Данъците върху превозните средства и годишният патентен данък за търговия на дребно са чувствително по-ниски от тези в повечето други области.

Администрация ●●●

През 2015 г. кадастралната карта обхваща близо 1/3 от територията на областта, но обхватът не се променя в последните четири години. Въпреки това кадастралното покритие е чувствително по-високо от средните за страната 19,8%, а единствената община без кадастрално покритие е Неделино. Общините от областта заявяват малко по-ниска от средната готовност за обслужване на „едно гише“. Що се отнася до електронното правителство, развитието на тези услуги в областта е сходно с общите тенденции в страната.

През 2016 г. общините в област Смолян получават средна оценка от 46,9% в Рейтинга на активната прозрачност на органите на местно самоуправление на Фондация „ПДИ“, като единствено Смолян (55,4%) и Девин (55,0%) постигат по-високи стойности от средните за страната 54,2%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●●

Демография ●●

Смолян се характеризира с близко до страната съотношение между лицата на възраст 65 и повече години и тези на възраст 15–64 години (31,7%). Съотношението между възрастно население и лицата до 14-годишна възраст включително достига 186,7% при средно ниво за страната от 146,4%. Бързото нарастване на втория коефициент на възрастова зависимост през последните години е следствие от ниската раждаемост в областта и влошаващия се естествен прираст на населението (–8,2‰ през 2015 г. при –6,2‰ на национално ниво). В допълнение през последните четири години Смолян е областта с най-неблагоприятен механичен прираст на населението. Областта е сравнително слабо урбанизирана. През 2015 г. 55,5% от населението живеят в градовете при средно 73,1% за страната.

Образование ●●●●●

Училищното образование в област Смолян постига едни от най-добрите резултати както по отношение на включването на лицата, които подлежат на образование, така и по отношение на неговото качество. През 2015 г. нетният коефициент на записване в прогимназиите достига 83,3%, а по-високи стойности са регистрирани само в областите Благоевград, Враца и Разград. Делът на второгодниците (0,2% през 2015 г.), както и този на отпадналите от основно и средно образование (0,7% през 2014 г.) са най-ниските в страната.

През последните четири години зрелостниците от областта постигат по-добри резултати от средните за страната на матурите по БЕЛ. Това важи както за средната оценка, така и за дела на неуспешно положилите изпита. Единствената област, в която през 2016 г. средната оценка е по-висока от тази в Смолян, е столицата.

Областта разполага с най-високия брой преподаватели в основното и средното образование спрямо населението (91 на 1000 ученици спрямо 73 средно за страната), което вероятно допринася за доброто представяне на учениците.

Здравеопазване ●●●●●

Здравноосигурените лица в областта достигат 94,4% през 2015 г., което е сред най-високите стойности за страната и далеч над средните 88,5%. Близко до средното е и съотношението между броя на общопрактикуващите лекари и населението (1659 души/лекар при 1619 души/лекар за страната), но се наблюдава известен недостиг на лекари от водещи специалности. Въпреки че коефициентът на детска смъртност се покачва спрямо 2014 г. и достига 5,4‰ през 2015 г., той остава сред най-ниските в страната. В МБАЛ в областта има 535 болнични легла, което прави средно по 4,7 легла на всеки 1000 души при 4,6 легла на 1000 души за страната.

Сигурност и правосъдие ●●●●●

Смолян е сред най-безопасните области в страната, като за 2015 г. на всеки 1000 души от населението са регистрирани 6,1 престъпления срещу личността и собствеността при средно 13,6 за страната. Освен с ниска престъпност Смолян се характеризира и с традиционно висока разкриваемост на регистрираните престъпления – 56,7% за 2015 г. при средно 39,2% за страната.

През 2015 г. делът на наказателните дела в Окръжния съд, приключили в 3-месечен срок, достига 95,0% (при 88,1% за страната), а делът на висящите наказателни дела спада до 5,2% (при 9,4% на национално ниво). Част от добрите резултати най-вероятно се дължат на ниската натовареност на наказателните съдии – всеки от тях разглежда средно по 6,4 дела месечно през 2015 г. при 8,3 за страната.

Околна среда ●●●●●

Емисиите на въглероден диоксид в област Смолян са най-ниските в страната. Спрямо територията те възлизат на едва 4,0 т/кв.км през 2014 г. при средно ниво от 314,5 т/кв.км. Образуваните битови отпадъци на глава от населението са по-ниски от средните за страната, като през 2014 г. те са 329 кг/човек при 442 кг/човек на национално ниво.

През 2014 г. над 64% от населението живее в селища с обществена канализация, а свързаността с ПСОВ достига близо 40%, след като през 2010 г. в община Смолян е открита нова пречиствателна станция, финансирана с европейски средства. И по двата показателя обаче областта изостава от средните за страната нива, които са съответно 69,4 и 56,8%.

Култура ●

Въпреки че културното развитие на област Смолян изостава от това в повечето области на страната, налице са и някои позитивни тенденции. През 2014 г. е открито кино в областта, а интересът към него продължава да нараства и през 2015 г. След период от три години (2011–2013 г.), през които в областта на практика не се регистрират посещения на театрални постановки, през 2014 и 2015 г. те са съответно 8000 и 10 800 годишно. В съотношение с населението посещаемостта и на кината, и на театрите остава много под средните нива за страната. Същото важи и за местните музеи и библиотеки, които регистрират съответно 235 и 194 посещения на 1000 души население през 2015 г., като посещаемостта и на двете е около 3 пъти по-ниска от средната за страната.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	6875	7287	7385	7142	7554	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3890	4180	4242	4590	5315	5419
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	6134	6122	6516	6800	7253	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	28,9	32,1	36,8	30,8	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,8	67,2	70,8	74,2	76,1	77,2
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	54,8	50,4	55,3	59,3	61,2	63,9
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	19,2	25,0	21,9	20,3	19,4	17,2
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,2	16,6	18,2	20,0	21,0	21,7
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	47	43	44	44	45	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	860	1081	1010	1202	1775	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	569	599	631	661	666	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	32,3	31,3	45,3	45,2	55,4	52,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	43,8	42,7	41,0	45,3	49,5	54,5
Покритие на кадастъра (%)	26,5	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1

Индикатори на социалното развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-4,3	-6,4	-6,7	-6,6	-7,8	-8,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-13,5	-5,4	-7,3	-14,7	-11,6	-12,9
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,2	4,4	4,2	4,4	4,4	4,4
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	6,0	5,4	5,6	3,9	3,4	2,5
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	85,0	85,3	84,1	82,3	82,4	83,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,4	91,2	90,4	90,0	91,6	94,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	193	183	180	197	212	214
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	6,1	4,8	4,7	5,7	5,4	6,1
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	65,9	69,5	68,7	57,9	53,5	56,7
Дял на висшите наказателни дела (%)	7,9	11,1	6,5	6,7	8,2	5,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	39,0	39,0	39,1	39,3	39,5	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	4,5	4,8	5,3	4,8	4,0	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	0	139	153
Посещения в театрите на 1000 души от населението	52	1	0	0	69	96